

Dissabte 24 — Sessió de Treball. Visita a Sant Pere de Rodes, on podrem veure les últimes restes arquitectòniques descobertes: claustre primitiu (segles X-XI) i les pintures que decoraven les parets nobles del monestir. L'hora de sortida i lloc de trobada serà a les 8 del matí al carrer Bergara cantonada a Pelai. La inscripció es portarà a terme telefònicament a la secretaria de l'entitat (tel. 318 55 16, ext. 232), de 2/4 de 5 a 2/4 de 8 de la tarda, el dia 8 de maig.

BIBLIOGRAFIA

CATALUNYA ROMÀNICA. Vol. XXV. *El Vallespir. El Capcir. El Donasà. La Fenolleda. El Perapertuses*. Barcelona. Enciclopèdia Catalana, 1996. 440 pàgs., amb il·lustracions.

CATALUNYA ROMÀNICA. Vol. XVI. *La Ribagorça*. Barcelona. Enciclopèdia Catalana, 1996. 580 pàgs., amb il·lustracions.

El complex volum XXV aporta una important recerca de l'art i la cultura romànica d'aquestes comarques de la Catalunya Nord. Hem de destacar l'acurada investigació de l'evolució urbanística dels nuclis de població d'aquestes contrades en l'època romànica. El Vallespir estigué vinculat en aquest moment al comtat de Besalú i hem de destacar en el conjunt de monografies l'estudi d'Arles: el monestir de Santa Maria i l'església de Sant Salvador. Es fa més difícil assenyalar les aportacions monumentals més destacades de les altres quatre comarques, vinculades a la història dels comtats catalans fins al segle XIII. Aquestes quatre comarques, en el seu origen, foren *pagi* del comtat de Rasès, territori adquirit pel comte Ramon Berenguer el Vell, entre 1068 i 1070, previ pagament d'una elevada quantitat de *Mancusos d'or*. El Capcir quedà molt aviat unit a la Cerdanya, contràriament del Donasà, que va passar al domini dels comtes de Foix (segle XIII). La Fenolleda i el Perapertuses s'incorporaren als dominis territorials del rei de França a partir de la croada de Simó de Montfort i legalment pel Tractat de Corbell (1258). Aquesta complicada història no exclou que aquests quatre territoris, en època romànica, formessin part d'una unitat política com eren els comtats catalans. Solament el Capcir ha continuat aquesta trajectòria, les altres comarques van incorporar-se al món llenguadocià/francès. L'interès d'aquest volum rau en el fet que ens permet valorar la unitat d'aquests territoris a la cultura romànica de la nostra terra.

El volum dedicat a l'estudi de la Ribagorça ha estat estructurat amb un criteri totalment medieval amb independència dels límits polítics o eclesiàstics d'època moderna i contemporània. Per a molts aquest criteri pot semblar quelcom discutible, però la realitat romànica era una unitat a les dues ribes de la Noguera Ribagorçana. La Vall de Boí (pàgs. 189-261) és el nucli bàsic i essencial d'aquest volum o almenys el més valorat pel conjunt monumental de les seves esglésies i que en el seu dia permeteren l'inici de la recerca i estudi del romànic català. Hem de destacar, dintre del conjunt d'aquest volum, altres notables monuments, com foren els monestirs de Lavaix, Ovarra i Alaó; així com els importants edificis conservats del centre episcopal de Roda d'Isavena, el qual configurarà l'estructura eclesiàstica d'aquesta contrada.

Aquests dos volums evidencien una vegada més l'esforç editorial d'Enciclopèdia Catalana i la tasca d'investigació dels col·laboradors i redactors de Catalunya Romànica. Aquest afany de superació ha permès l'edició d'aquests dos volums, que han assolit un alt nivell de treball científic. Ens hem de congratular del fet que aquesta gegantina empresa de l'inventari i estudi del patrimoni monumental, artístic i cultural del romànic català pugui finalitzar la seva tasca dintre d'un termini proper. Catalunya Romànica serà, durant llargs anys, la fita de referència obligada dels estudiosos del romànic, com fins ara ho ha estat l'obra de Josep Puig i Cadafalch i els seus col·laboradors.

M. T. M. B.

* * *

JUNYENT I SUBIRÀ, Eduard: *Diplomatari de la catedral de Vic. Segles IX-X*. Patronat d'Estudis Ausonencs. Sèrie de Documents, 1. Vic, 1980-1996, 809 pàgines amb il·lustracions.

Amb la publicació de l'última entrega (núm. 5) d'aquest Diplomatari s'ha posat fi a l'edició de 651 documents anteriors a l'any 1000, conservats a l'Arxiu Capitular de Vic i a l'Arxiu de la Mensa Episcopal de Vic. Completen aquest volum 126 làmines en les quals s'han reproduït, de manera fragmentada però amb les mateixes mides de l'original, alguns dels documents més interessants, incloses, sempre que ha estat possible, les caplletres i capçalera del document i de la signatura de l'escrivà. Aquest Diplomatari es complementa amb uns apèndixs molt variats: el primer és una taula de correspondències, el segon una taula d'escriptura i el tercer un índex alfabètic de noms de persones i topònims. En una obra tan prolongada i de complexa edició hom troba a mancar un apèndix en què es faci una relació dels 651 documents, amb un resum de les registres, per tal de poder conèixer ràpidament el contingut documental.

L'edició d'aquest Diplomatari evidencia, al nostre criteri, dues realitats: la dedicació que va tenir el doctor Eduard Junyent en la recerca de la documentació catalana anterior a l'any 1000 i la complementarietat amb la tasca iniciada per Ramon d'Abadal i de Vinyals, la qual cosa ha demostrat la importància i riquesa dels arxius catalans per poder estudiar la història de la nostra terra dels segles IX i X. Aquesta riquesa documental és gairebé única arreu de l'Europa occidental, tot i la destrucció natural de la documentació i la provocada per la incúria, especialment a partir de la desamortització eclesiàstica (1835).

Aquesta documentació del Diplomatari no l'hem de considerar vinculada a la ciutat de Vic sinó a la totalitat del seu bisbat, d'una extensió superior a l'actual i que comprenia comarques de les ribes del riu Gaià i de la Conca de Barberà.

Hem de destacar la importància de la publicació de les col·leccions documentals per la facilitat de la consulta dels fons arxivístics. S'ha d'agrair la tasca d'edició dels deixebles del doctor Junyent —Miquel S. Gros i Pujol i Ramon Ordeig i Mata—, que han enriquit l'obra amb els apèndixs que permeten la seva consulta, i ens hem de felicitar també per la tasca feta per aquests investigadors per tal d'oferir als estudiosos una de les obres bàsiques del doctor Eduard Junyent i Subirà.

Joan-F. Cabestany i Fort

HORARI DE SECRETARIA

Fem saber als nostres socis que l'horari de la Secretaria d'Amics de l'Art Romànic és únicament els dijous, de 2/4 de 5 a 2/4 de 8 de la tarda.

Així mateix, que la persona encarregada de les tasques administratives de la Secretaria d'Amics de l'Art Romànic és la senyora Carme Aguilar i el telèfon de l'entitat el 318 55 16, ext. 232. Fax 412 29 94. Correu electrònic: AAR @ IEC.ES. Internet web: <http://www.iec.es>.

Estudis, informes i textos del Servei del Patrimoni Arquitectònic local. A "Quaderns Científics i Tècnics". Barcelona, 1996, 384 pàgines, amb il·lustracions.

La tasca de recerca i estudi del Servei del Patrimoni Local de la Diputació de Barcelona queda palesa per la riquesa temàtica dels treballs publicats en aquest volum. Destacarem aquells treballs d'interès per a la història de l'arquitectura i de l'art medievals, centrats exclusivament en aquelles comarques sobre les quals té jurisdicció la Diputació.

Tres d'aquestes aportacions científiques tenen com a denominador comú el pont, edificació arquitectònica fins ara poc estudiada i amb un difícil enquadrament cronològic. Teresa Macià i Bigorra ens aporta un "Estudi documental, històric i artístic del pont de Periques, de Puig-Reig" (p. 5-37), construcció de finals del segle XIII, en servei encara en els nostres dies; Raquel Lacuesta, "Un pont sobre el riu Llobregat: el pont vell de Navarcles" (p. 359-371); i Alvar Caixal i Mata, "Intervencions arqueològiques en diversos ponts de la conca del riu Llobregat" (p. 373-384) —conferència pronunciada l'11 de març de 1996 a la Sessió de Treball de la nostra entitat—; treballs que es complementen i aporten una interessant síntesi dels ponts des d'època gòtica fins als nostres dies.

Anna Castellano i Tresserra i Josep M. Vila i Carabasa, amb l'estudi "Església de Sant Quirze i Santa Julita de Muntanyola. Notícia històrica" (p. 71-91), aporten una aproximació a la transformació arquitectònica d'aquest edifici, documentat des del segle X (l'església romànica ha quedat totalment deformada per les remodelacions i ampliacions fetes des dels segles XVI al XX). I Maria Antònia Carrasco, Anna Castellano i Raquel Lacuesta, amb el treball "Anàlisi d'una estela funerària o frontal de sarcòfag trobat a l'església de Sant Vicenç de Malla" (p. 163-166), descriuen aquest fragment decorat, pertanyent a un vas funerari datat entre la segona meitat del segle XII i principis del segle XIII.

Aquests cinc treballs aporten als Quaderns Científics i Tècnics l'interès de l'historiador medieval, especialment el que té una preocupació per les comunicacions. Hem d'agrair, una vegada més, al Servei del Patrimoni Local l'enriquiment que representen per a la historiografia catalana les seves aportacions científiques.

Joan-F. Cabestany i Fort

* * *

CODEX AQUILARENSIS: *El Diablo en el monasterio. Actas del VIII Seminario sobre Historia del Monacato (1-4 de agosto de 1994)*. Aguilar de Campoo/Madrid, 1996. Fundación Santa María la Real. Centro de Estudios del Románico. Cuadernos de Investigación del Monasterio de Santa María la Real núm. 11. 224 pàgines, amb il·lustracions.

Seguint la tasca d'investigació i divulgació científiques de diferents aspectes de l'art, la història i la cultura dins del món monacal a l'edat mitjana, la Fundación Santa María la Real, Centro de Estudios del Románico, Monasterio de Santa María la Real, d'Aguilar de Campoo (Palència), ha publicat el volum número 11 del seu Codex Aquilarensis. Cuadernos de Investigación del Monasterio de Santa María la Real, dedicat en aquesta ocasió a la publicació de les Actes del Seminari portat a terme l'agost de 1994 sobre el suggestiu lema "El diablo en el monasterio".

Dels vuit treballs publicats, així com les paraules pronunciades al monestir burgalès de Santa María de Bujedo, que encapçalen el volum, n'hi ha sis que abracen un període històric més enllà de l'estrictament medieval (tot i que no per això menys interessant), que va des del monacat egipci al bizantí i l'eslau, desenvolupant aspectes tan diversos com l'homosexualitat, la demonologia a la literatura, el diable i el sexe, l'infern, etc. Els altres dos treballs, de temàtica plenament

medieval, són un magnífic estudi sobre el tema *El diablo en los manuscritos medievales*, de Joaquín Yarza Luaces, i un altre sobre *La representación del diablo en la escultura románica palentina*, de José Luis Hernando Garrido.

Hem d'agrair a la Fundació Santa Maria la Real, Centro de Estudios del Románico la tasca portada a terme durant els últims deu anys, no solament amb aquests Seminari i la publicació de les seves Actes, sinó també per la investigació i difusió, a través dels Cursos de Cultura Medieval i altres publicacions, dels aspectes històrics, artístics i culturals d'un període tan entranyable per a nosaltres com és el del món medieval.

D. D. P.

* * *

CASADES I GRAMATXES, Pelegrí: *Lo Lluçanès. Excursions a dita comarca*. Ajuntament de Prats de Lluçanès, 1997, 8 pàgs. s/n. * 199 pàgs. * 55 pàgs. s/n.

Hem d'agrair a l'Ajuntament de la vila de Prats de Lluçanès la reedició d'aquesta obra de l'historiador Pelegrí Casades i Gramatxes (1855-1947), membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1903), secretari d'aquesta institució (1918-1921), soci de l'Associació Catalànica d'Excursions Científiques/Centre Excursionista de Catalunya des de l'any 1879. El llibre fou publicat a Barcelona per la Tip. "L'Avenç", de Massó, Casas i Elías, l'any 1897. L'obra ha estat completada per la transcripció anotada per Francesc Xavier Cortada i Jordà del *Memorial per a la concessió, a Prats de Lluçanès, del privilegi de lleial vila i universitat pel rei Carles II (1675-1680)*. (* pàgs. s/n.).

L'obra de Pelegrí Casades i Gramatxes aporta notables informacions de, entre altres, la canònica de Lluçà, les esglésies de la Quart i de Sagàs, i del monestir de la Portella, il·lustrades amb fotografies de J. Vintró. La publicació d'aquesta obra ens permet valorar la tasca feta pels primers estudiosos del romànic i la seva valoració dels monuments. La lectura d'aquest llibre l'hem de recomanar a tots els nostres associats i les persones interessades en la conservació i restauració del patrimoni monumental.

J.-C. Cabestany i Fort

INFORMACIÓ

Dins dels actes de celebració del 90è aniversari de l'Institut d'Estudis Catalans, les societats filials (entre elles Amics de l'Art Romànic), convoquen, per al mes de desembre de 1997, el simposium *L'aportació cultural i científica de l'Institut d'Estudis Catalans (1907-1997)*, per tal d'impulsar el coneixement i els estudis de la història de l'entitat i la seva aportació al desenvolupament de la Catalunya contemporània.

El propòsit és el d'aplegar tant els testimonis vius com les diferents visions i interpretacions de l'activitat de l'IEC i les seves filials, tractades amb rigor historiogràfic.

Seràn benvingudes contribucions en relació amb diferents aspectes de l'activitat i de la projecció ciutadana de l'IEC, de les seves seccions, de les seves societats filials, dels serveis i institucions que en depenen o que n'han depès.

El termini d'inscripció al simposium per presentar comunicacions és el 14 d'abril de 1997. Abans d'aquesta data caldrà donar el títol provisional de la comunicació. Caldrà presentar un resum d'un full abans del 6 d'octubre de 1997.